

7. હું એવો ગુજરાતી

પ્રસ્તાવના

* મિત્રો કાવ્યના કવિની જો વાત કરીએ તો વિનોદ હરગોવિંદદાસ જોષી, તેમનું વતન બોટાદ છે, અને હાલ તે ભાવનગર યુનિવર્સિટીના ભાષા ભવનમાં એક પ્રાધ્યાપક તેમજ અધ્યક્ષ તરીકેની ફરજ બજાવે છે. ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમીના પુરસ્કારો અને ગુજરાત રાજ્ય ના ‘સાહિત્ય ગૌરવ અવોર્ડ’ ના વિજેતા એવા વિનોદ જોષીએ, ‘ઝાલર વાગે જુઠડી’, ‘શિખંડી’, ‘તુણિલતુણિકા’ વગેરે જેવી રચનાઓ દ્વારા ગુજરાતી સાહિત્યમાં અગત્યનો ફાળો આપ્યો છે.

કાવ્યની વાત કરીએ તો કવિએ અહીં પોતે ગુજરાતી હોવાના ગર્વની વાત કરી છે. અને આ ગર્વ શા માટે છે એના પાછળના કારણની ચર્ચા કરતા કવિ એ ગુજરાતની વિશેષતાઓનું વર્ણન ખુબ સુંદર રીતે કર્યું છે. આટ આટલી વિશેષતાઓ હોવા છતાં ગુજરાત પ્રત્યે પ્રાદેશિક અભિમાન નહિ પરંતુ ભારતમાતાના એક અંશ હોવાના ગર્વની વાત સાથે રચાયેલું આ કાવ્ય ખરેખર ખુબ જ સુંદર છે. તો ચાલો આ કાવ્યના માધ્યમથી ગુજરાતની સફરે જઈએ.

સ્વાધ્યાય

1. નીચે આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરી લખો.

1. આ કાવ્યમાં કઈ નદીનો ઉલ્લેખ થયો છે ?

- (A). શેત્રુંજી.
- (B). મચ્છુ.
- (C). તાપી.
- (D). નર્મદા.

2. આ કાવ્યમાં કવિ નરસિંહ મહેતાને શા માટે યાદ કરે છે ?

- (A). કવિતા માટે.
- (B). પ્રભાતિયા માટે.
- (C). ભક્તિ માટે.
- (D). ભજન માટે.

2. નીચેના પ્રશ્નોના એક વાક્યમાં ઉત્તર આપો.

1. આ કાવ્યમાં કવિ મહાત્મા ગાંધી અને સરદાર વલ્લભભાઈની કઈ વિશેષતાઓ યાદ કરે છે ?

ઉત્તર. આ કાવ્યમાં કવિ મહાત્મા ગાંધીના મૌનને અને સરદાર વલ્લભભાઈ ની

હાંકલ યાદ કરે છે.

2. કવિની છાતી શા માટે ગજ ગજ ફૂલે છે ?

ઉત્તર. કવિની છાતી ગુજરાતી હોવાની વાતથી ગજ ગજ ફૂલે છે.

3. નીચેના પ્રશ્નોના બે-ત્રણ લીટીમાં ઉત્તર આપો.

1. સત્યના આયુધની કઈ વિશેષતા છે ?

ઉત્તર. હું એવો ગુજરાતી કાવ્યમાં કવિ એ સત્યને આયુધનું રૂપક આપ્યું છે. જગતના ઇતિહાસમાં અનેક આયુધો આવ્યા છે અને આવશે પણ ખરા પરંતુ આ સત્યરૂપી આયુધની વિશેષતા એ છે કે ગાંધીજીની આગેવાનીમાં ચલાયેલા આ આયુધના ડરથી અંગ્રેજોને ભારત છોડવું પડ્યું અને આપણને આઝાદી મળી.

2. ગુજરાતી વ્યક્તિના શ્વાસોમાં અને પ્રાણો માં શું રહેલું છે ?

ઉત્તર. ગુજરાતી વ્યક્તિના શ્વાસોમાં મહીસાગર નદીના નીર છે અને પ્રાણોમાં રત્નાકર ધબકે છે. આ નદીઓ અને સમુદ્રને લીધે ગુજરાતી પ્રજાનું ખમીર ખીલી ઉઠ્યું છે.

4. નીચેના પ્રશ્નોના સાત-આઠ લીટીમાં ઉત્તર આપો.

1. આ કાવ્યમાં ગુજરાતી પોતે ગુજરાતી હોવાનું ગૌરવ ક્યાં ક્યાં કારણોસર અનુભવે છે ?

ઉત્તર. હું એવો ગુજરાતી ગીત માં કવિ વિનોદ જોશીને ગુજરાતી હોવાનું ગૌરવ છે, તેની વાત કરી છે ને એ માટે તેને ગુજરાતની વિશેષતાઓનું વર્ણન ખુબ સુંદર રીતે કર્યું છે. તેઓ કહે છે નર્મદા અને મહીસાગર જેવી નદીઓ છે. અરવલ્લીનો પર્વત છે. ગુજરાતની ધરતી પર નવરાત્રીના ગર્ભદીપ છે તથા શેત્રુંજય પર્વત પણ છે અને સૂર્યમંદિરના ખૂણે ખૂણે પ્રસરતો શ્વેત તેજનો ભૃંગનો ગુંજારવ પણ છે. કવિ વધુમાં કહે છે કે અહીં ગિરનાર પર્વત પર ગોખ છે. અને દ્વારિકામાં શ્રીકૃષ્ણ અમૃત સમાન પ્રેમનો ફેલાવો કરે છે. આ ભૂમિ પર દુહા અને છંદની રમઝટ છે, અને ભગવો ધારણ કરેલ સાધુ-સંતો પણ નજરે ચડે છે. ભજન, આખ્યાન અને પ્રભાતિયા વગેરેના રચનાકાર પણ આ ધરતી પર જન્મ્યા છે. વળી ગાંધીજી, સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ જેવા મહાન પુરુષોની આ જન્મભૂમી છે. આ ભૂમિ શૂરવીરોની ભૂમિ છે.

2. કાવ્યપંક્તિ સમજાવો.

“હું મારી માટીનો જાયો, હું ગુર્જર અવતાર મારે શિર ભારતમાતાની અશીષનો વિસ્તાર.”

ઉત્તર. આપેલ પંક્તિમાં કવિએ ભારતમાતાનો મહિમા કહ્યો છે. કવિ કહે છે કે આ ગુજરાતની ભૂમિ પર જન્મ લેનાર ગુર્જર એટલે ગુજરાતી છે છતાં પણ પોતાને ભારતમાતાના સંતાન ગણાવે છે અને ભારતમાતાના આશીર્વાદ હંમેશા તેમના માથે છે એવું તેઓ માને છે.

